

Historia

SECEMIN - HISTORIA

Przeszłość jest i dziś, i te dziś dalej:

Za kołami to wieś

Nie - jakieś tam... coś, gdzieś,

Gdzie nigdy ludzie nie bywali!...

Cyprian Kamil Norwid „Przeszłość”

SECEMIN

W dokumentach zauważyć można różny zapis tej nazwy Secemin: Sechemin (1268), Szczemyn (XV w.), Siecimin, Seczymin (1508), Seczemyn (1520), Secemin (XVI w.), Siecemin (XVII w.), Secymin (XVIII w.), Sycymin (XIX w.). Powstanie Secemina jako osady wiązało się zapewne z obszarem w przeważającej części ukształtowanym jako bagnisty i lesisty płaskowyż, przez który przebiega dział wodny między dopływami Pilicy i Nidy. Osada Secemin oraz położone w najbliższym otoczeniu siedliska ludzkie, od wieków rozwijały się jakby pośrodku „wielkiej polany”, zewsząd otoczonej lasami. Tutaj właśnie, jeszcze w pełni średniowiecza, wytworzył się lokalny węzeł komunikacyjny, gdyż z Secemina wybiegały gościńce w różnych kierunkach, łącząc ten obszar z najważniejszymi szlakami komunikacyjnymi Polski Piastowskiej. Jeden z gościńców prowadził na zach., przez Mstów, Częstochowę do Krzepic i dalej do Wrocławia i Kalisza. Drugi na półn. - wsch. do Włoszczowy i Małogoszcza, skąd można było dojechać do najważniejszych szlaków handlowych na Ruś. Do stołecznego Krakowa wiodły z Secemina gościńce przez Szczekociny i Żarnowiec lub Moskorzew i Mstyczów. Najwcześniejsza wzmianka o Seceminie znajduje się w dokumencie Bolesława Wstydlivego z 2 czerwca 1268 roku, z którego wynika, że książę krakowski i sandomierski, wraz ze swoimi dostojnikami, spotykał się tu z mnichami reprezentującymi klasztor henrykowski. Kolejna zapisana nazwa tej miejscowości pochodzi z 24 września 1291 roku, kiedy to przyszedł król Władysław Łokietek wystawił w Sandomierzu dokument poświadczający posiadanie przez komesa Boksa kompleksu majątkowego „pospolicie zwanego Secamin”. W pierwszej połowie XIV wieku Secemin musiał być osadą dość znaną w tej części kraju, skoro w dokumencie arcybiskupa gnieźnieńskiego Jarosława Bogorii Skotnickiego, wystawionym w 1345 roku na okoliczność nadania kuźnicy we wsi Gościęcina w pobliżu Kurzelowa, zostało wyraźnie zaznaczone, że wymieniona wieś leży przy drodze do Secemina.

Secemin był miastem królewskim lokowanym przed rokiem 1370 za czasów Kazimierza Wielkiego. Należał też do rycerskiego rodu Okszców. Nadanie na rzecz Imrama z Witowa herbu Oksza nastąpiło w ciągu lat 1270-1289. Dobrze służący księciu Władysławowi (Łokietkowi) łowczy krakowski otrzymał w tej okolicy, oprócz samej wsi Secemin, składały się okoliczne role, pola i pastwiska - także lasy, gaje, tereny łowieckie i sadzawki rybne oraz kuźnica żelaza. Następnym właścicielem był jego syn komesa Boksa. Nie wiadomo w jakich okolicznościach posiadłość stała się znów własnością królewską. W roku 1395 król Władysław Jagiełło w wydanym dokumencie nazywa Secemin „miastem” (oppidum). Tym aktem monarcha nadał swoje miasto, wraz z przedmieściem (Nawieś), oraz pobliską wieś Bichniów, podstolemu krakowskiemu Piotrowi Szafrącowi z Łuczyc herbu Stary Koń. Wkrótce królowa Jadwiga potwierdziła Szafrącowi nadanie majątku Secemin, który pozostawał własnością dziedziczną potomków tego rodu aż do początków XVII stulecia. Z fundacji Piotra Szafrąca wybudowany został kościół w Seceminie pw. św. Katarzyny i św.

Jana Ewangelisty.

W XVI w. władcy Polski potwierdzali i rozszerzali dawne przywileje miejskie.

Król Aleksander I w 1505 roku potwierdził przywileje dla Piotra Szafrąca – kasztelana wiślickiego, starosty malborskiego, radomskiego, sochaczewskiego – i zezwolił mu pobierać, na utrzymanie mostu na bagnach, opłatę po 6 denarów za konia, wołu i jałowizny, a po pół grosza od naładowanego wozu. Zygmunt I Stary w 1519 r. utwierdził miasto w posiadaniu prawa magdeburskiego i uwolnił mieszczan od opłaty targowego w całym kraju. Prawo to potwierdził w 1553 roku Zygmunt August.

W początkach XVI w. miasto rozwijało się pomyślnie. W 1540 r. Secemin zamieszkiwało ok. 600 osób, było tu 108 domów. Ról uprawnych miała miejscowość 40 łąnów 60 ogrodów. Rzemiosło secemińskie reprezentowane było przez: bartników, garncarzy, kapeluszników, kowali (już w 1345 r.), kupców, rybaków, rzeźników, sukienników, szewców. W 1532 r. garncarze otrzymali od właścicieli miasta specjalny przywilej cechowy. W XVI w. Secemin stanowił puszcząński ośrodek bartniczy. W dziewięciu miejscowych sadzawkach hodowano ryby. Rozwijał się handel. W 1401 r. były tu dwa jarmarki, w 1519 król dodał jeszcze trzy.

Szafrąncowie herbu Stary Koń to jedna z rodzin możnowładczych średniowiecznej Polski. Zgromadzony majątek lokował ją w ścisłej czołówce możnowładztwa koronnego. Majątek zgromadzony przez Szafrąnców opierał się w połowie na nadaniach królewskich. Wystarczyło jednak tylko 14 lat, aby wiecznie potrzebujący gotówki Piotr (4) Szafraniec roztrwonił majątek gromadzony przez trzy pokolenia rodziny. Szczytem kryzysu rodziny okazały się wyczyny Krzysztofa Szafrąca. Jego rozbójnictwo zaprowadziło go na szafot (ścięcie) w 1484 roku. Dwa lata później (1486) najmłodszy synowie Piotra (4), Stanisław i Piotr (6), podzielili resztki dużego niegdyś majątku. Piotr (6) młodszy – syn Piotra (4) a brat Piotra (5) starszego, Stanisława i Krzysztofa dał początek secemińskiej linii rodziny Szafrąnców. Wnuk Piotra (6) Stanisław Szafraniec w latach 1550-1570 skupił w swoich rękach dawne dobra rodowe oraz nabył nowe kompleksy dóbr. Porzucił też katolicyzm i stał się gorliwym wyznawcą kalwinizmu. Włączywszy się w nurt reformacji, zakładał zbory kalwińskie i reformował kościoły w swoich dobrach. W latach 1550-54 zamienił kościół w Seceminie na zbor kalwiński, kilka lat później (1556-58) przebudował świątynię, rozbudowując nawę. W połowie XVI w. Secemin stał się ważnym ośrodkiem ruchu innowierczego. Był m.in. siedzibą superintendenta zborów małopolskich – pierwszym został Feliks Cruciger. Przy zborze w Seceminie Stanisław Szafraniec ufundował szkołę wyższą, w której kształciło się bezpłatnie wielu mieszczan secemińskich. O wysokim poziomie szkoły mówi fakt, że rektorem był znany humanista francuski Jan Poetevinus. 21 stycznia 1556 r. pod gościnnym dachem Stanisława Szafrąca, odbył się głośny synod poświęcony organizacji kościoła kalwińskiego. We dworze secemińskim zebrali się najprzedniejsi przedstawiciele ówczesnego ruchu religijnego: wybitny poeta Mikołaj Rej z Nagłowic, znany pisarz, polemista i tłumacz Andrzej Trzeciński, znany działacz polityczny i poseł Hieronim Filipowski czy Jan Kuczkowski z pobliskiego Kuczkowa i wielu innych. Mikołaj Rej słał Stanisława Szafrąca w swojej twórczości, pisząc o nim w dziele „Zwierciadło”, że sobie sam sprawił twarde munsztuk z cnoty, chociaż nie norymberskiej, secemskiej roboty. Natomiast w Zwierzyńcu znajdujemy takie słowa: Co i dziś w tym dzisiejszym żrobku z Secemina na jaśnią się okaże że swym herbem zatoczy, gdy potrzeba będzie.

Działalność Szafrąca dała pewne wyniki. Secemin wydał chyba większą ilość ministrów niż jakiegokolwiek miasteczko małopolskie. Szczególną uwagę zwraca tu dynastia Płachtów – Secemińskich ze swym założycielem Franciszkiem na czele. Synody w Seceminie trwały do 1616 r. Ostatnim przedstawicielem Szafrąnców był zmarły bezpotomnie w 1608 r. Andrzej. Majątek w okolicy Secemina przeszedł w ręce rodziny jego matki Anny Dembińskiej. Secemin z przyległościami stał się własnością jej bratanka Aleksandra Seweryna Dembińskiego. W 1632 r. majątek odziedziczyła córka Aleksandra Seweryna Zofia, która wyszła za mąż za Jana Samuela Czarnockiego herbu Lis. Secemin pozostawał we władaniu Czarnockich aż do 1788 r. W XVII w. Czarnoccy wzniesli w Seceminie dwór. Położony on był na kępie otoczonej fosą, murowany, tynkowany, podpiwniczony. Restaurowany w 1752 r. i w XIX w. dotrwał do lat

70 XX w. W 1788 r. Secemin ponownie zmienił właścicieli. Tym razem również zadecydowały koligacje rodzinne. Spadkobierczyni majątku Petronela, córka Michała Czarnockiego, wyszła za mąż za Jana Kantego Ścibor Marchockiego herbu Ostoja. Zadomowieni już dawniej w okolicy Marchoccy władali Seceminem do 1857 r.

W 1801 r. było w Seceminie 79 domów, w 1821 r. domów było 110, 2 murowane, mieszkańców 833, w tym 115 Żydów.

W 1857 r. na krótko majątek przejęli Michałowscy herbu Dąbrowa. Onufry Marchocki poślubił baronównę Mariannę Waldgon de Eastbourn, z którą miał córki: Michalinę i Antoninę oraz syna Zygmunta Saturnina zmarłego bezpotomnie. Michalina wyszła za mąż za Franciszka Lohmanna z Podlesia. Tym samym w drugiej połowie XIX w. kompleks dóbr secemińskich stał się własnością Lohmannów, którzy przebywali w Seceminie do r. 1946.

W 1859 r. Secemin miał 114 domów, mieszkańców 852, w tym 96 Żydów. W 1862 r. do osady należało 1978 mórg, rozdzielonych na 217 części. Dobra Secemin składały się z w 1885 r. z folwarku Secemin i folwarku Zaróg, nomenklatury leśnej Marianów. Folwark Secemin miał gruntów orných i ogrodów 422 morgi, łąk 346 mórg, pastwisk 321 mórg, lasu 2184 mórg, nieużytków 664 morgi, razem 3938 mórg. Było tu 8 budynków murowanych, 13 drewnianych, płodozmian 5 i 9 polowy, las urządzony.

Secemińska ludność utrzymywała się także z handlu i rzemiosła. W XVII w. było tu pięć jarmarków, w 1821 r. cztery, w 1866 r. i w 1902 r. sześć jarmarków. Na początku XIX w. rzemiosło było reprezentowane przez: cieśli, krawców, kuźnierzy, rymarzy.

Pod względem administracji państwowej do czasów rozbiorów Secemin przynależał do powiatu checińskiego w województwie sandomierskim. W czasie rozbiorów kilkakrotnie zmieniał przynależność polityczną i administracyjną. Po kongresie wiedeńskim 1815 r. gmina weszła administracyjnie w obręb Królestwa Polskiego. Szczególny okres w dziejach zapoczątkował wybuch powstania styczniowego. Okolice Secemina stały się terenem licznych walk. Walczyły tu oddziały Zygmunta Chmieleńskiego. W walkach brał czynny udział Adam Chmielowski – późniejszy św. Brat Albert.

W r. 1867 Secemin wszedł w skład powiatu włoszczowskiego. W 1869 w wyniku tzw. reformy miejskiej stracił prawa miejskie, których już nigdy nie odzyskał.

W czasach okupacji hitlerowskiej Secemin, jak i cały kraj, odczuł następstwa wyniszczającej polityki Niemców. Mieszkańcy Secemina brali czynny udział w ruchu oporu. W okolicach Secemina działały liczne oddziały partyzanckie. Ruch oporu reprezentowały grupy przynależne do Armii Krajowej, Batalionów Chłopskich oaz Gwardii i Armii Ludowej. W strukturach AK gmina należała do obwodu włoszczowskiego. W Seceminie została stworzona Placówka nr 14 dowodzoną przez „Brzozę” (Mariana Flankowskiego), później przez „Okonia” (Bolesława Piątka).

W r. 1942 – 4 VI, został aresztowany Jan Zawada kierownik szkoły w Seceminie. Wywieziony do obozu koncentracyjnego Mauthausen – Gusen, nigdy już z niego nie wrócił zamordowany 7 X 1942 r. W r. 1886 Szkoła Podstawowa w Seceminie otrzymała jego imię. W budynku szkoły znajduje się tablica pamiątkowa poświęcona jej patronowi. W 1994 r. uroczystie wmurowano w ścianę szkoły, obok tablicy, urnę z prochami ziemi z miejsca kaźni Jana Zawady. Wiele pamiątek z okresu II wojny światowej znajdują się w Izbie Pamięci Narodowej zorganizowanej w szkole i otwartej 25 IV 1979 r. Są tu również przedmioty użytkowe z dawnej wsi, makiety budynków, pomników, dokumenty, fotografie związane z tradycjami i historią Secemina i okolic.

Pod koniec lat 50 powstała w Seceminie Spółdzielnia Kótek Rolniczych, a także Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna. Pozostałościami po ich działalności są jedynie zniszczone budynki przy ulicy Kościuszki, niedaleko lasu Sadurki. Nadmienić należy, że SKR wybudowano w miejscu, gdzie znajdował się wcześniej cmentarz żydowski.

W r. 1962 powstało Koło Gospodyń Wiejskich, a jego ramach do dziś działa w Seceminie zespół ludowy Złoty Kłos. Rozpoczął swą działalność 3 lipca 1977 roku przy Spółdzielni Kótek Rolniczych. Pierwszy występ tego zespołu odbył się w Koniecpolu z okazji Święta Spółdzielczości. Wówczas w skład zespołu wchodziło 22 osoby. Jego kierownikiem była Krystyna Wawrzak, która pełniła wtedy także funkcję

przewodniczącej Koła Gospodyń Wiejskich (KGW). W repertuarze zespołu znajdują się pieśni i piosenki regionalne, lokalne i okazjonalne, komponowane zazwyczaj przez członków zespołu. Zespół ten występował w strojach ludowych (początkowo krakowskich i podlaskich) i z własną kapelą. Zdobył sporo nagród, wyróżnień na festiwalach, przeglądach i konkursach folklorystycznych. W 1978 roku w II Wojewódzkim Przeglądzie Amatorskich Zespołów Artystycznych KGW w Koniecpolu zakwalifikował się do finału, który odbył się w Filharmonii w Częstochowie i tam zajął III miejsce. W 1980 r. zespół uczestniczył w Wojewódzkim Przeglądzie Zespołów Regionalnych KGW i zajął w tym przeglądzie I miejsce; w 1984 uczestniczył w V Międzywojewódzkim Przeglądzie Zespołów Folklorystycznych w Żywcu, gdzie zespół i kapela otrzymały nagrody. W eliminacjach VI Międzywojewódzkiego Przeglądu Zespołów Folklorystycznych w 1985 r. w Olkusz soliści zespołu otrzymali wysokie nagrody. Kolejne nagrody to m.in.: w 1986 r. – I miejsce w VI Międzywojewódzkim Przeglądzie Zespołów Regionalnych KGW w Częstochowie, w 1988 wyróżnienie w konfrontacjach kapel ludowych w Ozorkowie, w 1992 r. za artystyczne wartości prezentacji w Kłobucku, w 1994 – za widowisko „Dożynki u Jaśnie Pana Dziedzica” w Koniecpolu, w 1994 – wyróżnienie na Festiwalu Zespołów Ludowych w Częstochowie, w 1995 – za artystyczne wartości prezentacji „Doroczne obrzędy i zwyczaje” w Koniecpolu, w 1996 – puchar dla kapeli na ogólnopolskim festiwalu w Toruniu, w 1997 nagroda za II miejsce i wystawienie sztuki ludowej pt. „Jasełka”, w 1998 – nagroda V Festiwalu Zespołów Folklorystycznych w Kłobucku, w 1999 – wyróżnienie w XXIII Buskich Spotkaniach z Folklorem za obrzęd „Majówka”, w 2001 nagroda za II i w 2002 za III miejsce w VIII i IX Świętokrzyskim Konkursie Kolęd i Pastorałek we Włoszczowie, w 2001 – I miejsce w Regionalnym Przeglądzie Zespołów Ludowych w Szczekocinach. Zespół „Złoty Kłos” brał udział w XXI Ogólnopolskim Festiwalu Kapel i Śpiewaków Ludowych w Kazimierzu n. Wisłą w 1987 roku, w IV Krajowym Przeglądzie Wiejskich Zespołów Artystycznych w Kielcach w 1993 r., w II Ogólnopolskim Festiwalu Pieśni Liturgicznej i Pielgrzymkowej „Gaudium et Gloria” w Koniecpolu w 1994 r., w Ludowej Biesiadzie Teatralnej – obrzęd „Oczepiny” w 1996 r., VI Forum Kobiet na temat „Rola kobiet wiejskich w procesie integracji z Unią Europejską” w Kielcach w 2002r.

W Seceminie funkcjonuje Szkoła Podstawowa im. Jana Zawady oraz Gimnazjum im. Jana Pawła II. Od r. 2002 jest to Zespół Szkół. Gimnazjum powstało w wyniku reformy oświaty w r. 1999 na bazie istniejącej szkoły podstawowej.

Szkoła w Seceminie istniała już w XV w. Na podkreślenie zasługuje fakt, że w czasie zaborów podjęto walkę o polską szkołę i nauczanie w języku ojczystym również w Seceminie. Istniało tu przodujące w powiecie koło Polskiej Macierzy Szkolnej, które zorganizował nauczyciel Jan Uramowski. W 1907 r. utworzył on także teatr amatorski. Głównym celem działalności PSM było tworzenie własnych szkół elementarnych. Koło organizowało również odczyty i pogadanki cieszące się dużą frekwencją. Na początku XX w. szkoła znajdowała się w budynku przy ul. Krakowskiej, a następnie, w miarę rozwoju oddziałów klasowych, także w wynajętych budynkach prywatnych m. in. u Skalskiego w Rynku, u Florentyny Pasek przy ul. Bichniowskiej. W 1937 r. oddano do użytku nowy budynek szkolny przy nowo wybudowanej drodze do Koniecpola. Budynek ten istnieje do dziś. Szczególny okres dla rozwoju tej szkoły przypada na okres od 1994 – 2004, kiedy to nastąpiła znaczna jej rozbudowa podzielona na III etapy. I etap to budowa nowego obiektu, obejmująca dodatkowe pomieszczenia szkolne oraz gruntowny remont starego budynku szkoły (1996 r.). II etap to wybudowanie ogromnej, nowoczesnej sali gimnastycznej z zapleczem (1997 r.). III etap - wybudowanie nowoczesnej, przestronnej kuchni, stołówki, świetlicy (2004 r.).

Niedaleko kościoła znajduje się zabytkowa kapliczka św. Jana Nepomucena wybudowana w 1891 r. jako dziękczynienie za urodzenie nowego prawowitego dziedzica. Po przeciwnej stronie pozostałości parku dworskiego.

Park podworski w Seceminie położony w zachodniej części tej miejscowości założono w drugiej połowie XVIII wieku na powierzchni 1,6 ha. Zespół dworski składa się z parku, warzywnika, sadu, stawów i szpaleru drzew przy drodze dojazdowej. Centralną częścią parku był dwór z XVII w. Budynek parterowy, murowany, na rzucie prostokąta stał na wyspie, która ma również kształt zbliżony do prostokąta. Południowo-zachodni narożnik tego kwadratu wydłużał się, tworząc wjazd do dworu od głównej drogi. Na

terenie parku jest kilka stawów. Dalej rozciągają się pola uprawne i sady. Drzewa w parku tworzą zwarte grupy, szpalery lub rosną pojedynczo. Okazale prezentują się drzewostany na wyspie oraz szpalery wiekowych lip drobnolistnych, wierzb płaczących i jesionów wyniosłych. Pod względem ilościowym przeważa w drzewostanie robinia akacjowa, lipa drobnolistna, grab zwyczajny, klon zwyczajny, kasztanowiec zwyczajny oraz kilka gatunków wierzb i topoli.

SECEMIN - dawne miasto obecnie wieś gminna w powiecie włoszczowskim, woj. świętokrzyskie, 14 km na południowy zachód od Włoszczowy, 13 km na wschód od Konięcpola. Przystanki PKS - połączenia m. in. z Włoszczową, Konięcpolem, Szczekocinami i Częstochową, Kielcami.

XIII w. - Secemin powstał w miejscu łączącym naturalne walory obronne położenia wśród lasów i bagien z korzystnym usytuowaniem w stosunku do szlaków handlowych i komunikacyjnych. Rejon Secemina stanowił wówczas rodzaj wielkiej polany, otoczonej ze wszystkich stron lasami, które w znacznym stopniu zachowały się do dzisiaj. Powstała pośrodku tej polany, na suchej kępie wśród mokradeł, osada wywiodła swoją nazwę od otaczających ją niegdyś bagien, zwanych „sece”, z których wypływała struga Secówka. W miejscu tym wytworzył się w średniowieczu lokalny węzeł komunikacyjny, powiązany z najważniejszymi ośrodkami i szlakami handlowymi w ówczesnej Polsce.

Jeden z wychodzących z Secemina szlaków biegł na zachód, przez Mstów, Częstochowę i Krzepice, w kierunku Wrocławia i Kalisza. Inny lokalny szlak komunikacyjny, biegnący w kierunku północno-wschodnim, łączył Secemin z Włoszczową i Małogoszczą, gdzie łączył się ze szlakami prowadzącymi na Ruś i do Wielkopolski. Secemin posiadał również połączenia ze stołecznym Krakowem - jedno przez Szczekociny, Żarnowiec i Miechów, a drugie przez Moskorzew i Mstyczów. W kierunku północnym przez Kurzelów, Przedbórz, Opczno do Łęczycy.

Najwcześniejszą pisaną wzmiankę o Seceminie odnajdujemy w dokumencie księcia Bogusława Wstydlivego, sporządzoną w dniu 2 czerwca 1268r. Wynika z niej, iż książę krakowski i sandomierski wraz ze swoimi dostojnikami, spotkał się w Seceminie z mnichem reprezentującym sławny klasztor henrykowski. U boku Bolesława Wstydlivego m.in. byli wówczas: kasztelan krakowski Sułek z Niedźwiedzia, kasztelan sandomierski Mikołaj z Biechów oraz wojewoda sandomierski. Pobyt dworu książęcego w Seceminie pozwala sądzić, że osada należała do znacniejszych w tej okolicy

1291 - przyszły król Polski, a wówczas książę sandomierski, kujawski i sieradzki, Władysław Łokietek, wystawił w Sandomierzu dokument poświadczający posiadanie klucza dóbr „zwanego pospolicie Secemin” przez komesa Bokse. Z treści tego dokumentu wynika, że nadanie dóbr secemińskich uzyskał już ojciec wspomnianego komesa, łowczy krakowski Imbram z Witowa herbu Oksza (przypuszczalnie pomiędzy latami 1270-1289).

2 poł. XIV w. - istniał już miejscowy kościół parafialny - wówczas jeszcze drewniany przed 1370 - prawdopodobnie za czasów Kazimierza Wielkiego Secemin został lokowany jako miasto królewskie. Fakt ten świadczy o znacznym rozwoju osadnictwa w rejonie Secemina, który stał się lokalnym ośrodkiem życia gospodarczego i religijnego. Zachowane źródła historyczne nie zawierają niestety żadnych informacji na temat tego, kiedy i w jakich okolicznościach Secemin przestał być własnością rodu Okszców, a stał się ponownie własnością królewską.

1395 - Władysław Jagiełło nadał Secemin - określony w odnośnym dokumencie jako miasteczko (oppidum) - wraz z przedmieściem (Nawieś) oraz pobliską wsią Bichniów, podstolemu krakowskiemu Piotrowi Szafrącowi z Łuczyc herbu Starykoń. Dostojnik ten odegrał wcześniej wybitną rolę w doprowadzeniu do zaślubin Jagiełły z królową Jadwigą i związania w ten sposób Polski z Litwą. Nadanie Szafrącowi dóbr secemińskich potwierdziła w niedługi czas potem królowa Jadwiga.

1395- pocz. XVII w. - Secemin pozostawał własnością Szafrąców, którzy byli od dawna skoligaceni z poprzednimi właścicielami miejscowych dóbr - Okszcami. Należący do czołowych panów Królestwa Piotr Szafraniec chlubnie wyróżnił się podczas wielkiej wojny z Zakonem Krzyżackim w latach 1409-1411. Od początku zbrojnych zasiadał on w ścisłej radzie wojennej Jagiełły, a w bitwie grunwaldzkiej dowodził rodową chorągwią rycerzy herbu Starykoń. Nie wszyscy jego potomkowie cieszyli się jednak dobrą sławą. Jego wnuk oraz imiennik, podkomorzy krakowski i starosta sieradzki Piotr Szafraniec, był, według opinii

Jana Długosza, rozbójnikiem i miłośnikiem czarnej magii. Miał on pod Seceminem obrabować na sumę siedmiu tysięcy florenów krakowskiego rajcę ze znanego rodu Wierzyńków. Również syn owego Piotra, Krzysztof Szafraniec, trudnił się rozbojem. Był on chyba najstłynniejszym rycerzem-rozbójnikiem w XV-wiecznej Polsce. Zamieniwszy swój zamek w Pieskowej Skale w gniazdo rozbójników, łupił kupców, szczególnie wrocławskich, porywał i więził ludzi, a uprawiany przez niego proceder powodował nawet komplikacje natury międzynarodowej. W końcu został on ujęty przez ludzi starosty krakowskiego i z rozkazu króla stracony w Krakowie w 1484 r. Podczas dochodzenia w sprawie rozbójniczej działalności Szafranca wyszło na jaw, że jego matka, Konstancja, czynnie wspomagała syna w uprawianym przezeń procederze, nie tylko udzielając mu schronienia, ale również przechowując w Seceminie jego łupy. Można domniemywać, że miejscem przechowywania łupów była znana z późniejszych źródeł fortalicja w Seceminie.

XV w. - na rzece Zwlecze istniała kuźnica żelaza

XV-XVI w. - pomyślny rozwój miasta z powodu m.in. przychylności Władysława Jagiełły dla właścicieli miasta, Szafranców. Władca ten potwierdził prawa miejskie Secemina w odmianie magdeburskiej i obdarzył jego mieszkańców ważnymi przywilejami (prawo urządzania cotygodniowego targu i dwóch jarmarków w roku, zwolnienie od opłat targowych w całym Królestwie). Zezwolił on też Szafrancom na pobieranie opłat celnych i mostowych od osób chcących bezpiecznie przepłynąć się przez okoliczne bagna 1505 - przywilej pobierania opłat celnych i mostowych od osób chcących bezpiecznie przepłynąć się przez okoliczne bagna nadany przez Władysława Jagiełłę został potwierdzony przez Aleksandra Jagiellończyka 1519 - Zygmunt I Stary, zatwierdzając ponownie status Secemina jako miasta na prawie magdeburskim, przydał mu prawo organizowania kolejnych trzech jarmarków obok dwóch dotychczasowych i jeszcze raz zwolnił mieszczan od opłat targowych w całym Królestwie

połowa XVI w. - Szafrancowie dali poznać się jako gorliwi zwolennicy i krzewiciele kalwinizmu, a Secemin stał się jednym z głównych ośrodków tego wyznania w Polsce (rezydował tu superintendent zborów kalwińskich w Małopolsce). Miejscowy kościół parafialny został zamieniony w zbór kalwiński. Stało się to za sprawą ówczesnego właściciela miasta, którym był Stanisław Szafraniec, starosta lelowski, a później m. in. wojewoda sandomierski. Według miejscowej tradycji, mąż ów posunął się do tego, że kazał w północnej ścianie kościoła wybić tak duże wejście, aby mógł wjeżdżać do środka konno (w ścianie tej faktycznie zachowały się ślady zamurowanego wejścia, prowadzącego niegdyś w stronę dworu). Mikołaj Rej w swoim Zwierciadle wystawił jednak Stanisławowi Szafrancowi pochlebne świadectwo, pisząc, że sprawił on sobie „Twardy munsztuk z cnoty, chocia nie norymberskiej, secemskiej roboty”

styczeń 1556 - w secemińskim dworze Szafranców odbył się słynny synod innowierców, w którym uczestniczył m. in. Mikołaj Rej z Nagłowic

XVII w. - kryzys miast polskich nie ominął Secemina, który podupadł i opustoszał. W wyludniającym się miasteczku coraz liczniej osiedlali się Żydzi, którzy zbudowali sobie tutaj synagogę (obecnie nie istniejącą)

początek XVII w. - kalwiński minister z Secemina, Marcin Janicius, dokonał przekładu Biblii na język polski 1608 - zmarł ostatni przedstawiciel rodu Szafranców, Andrzej, syn wspomnianego wojewody sandomierskiego Stanisława i Anny z Dembińskich herbu Rawicz. Ponieważ ta ostatnia przeżyła syna, dobra secemińskie przeszły w ręce jej rodziny

1617 - Seweryn Aleksander Dembiński nakazał likwidację zboru w Seceminie i przekazanie świątyni katolikom

Po 1631 - po zmarłym Sewerynie Aleksandrze Dembińskim Secemin odziedziczyła jego córka, Zofia, której mężem był Jan Samuel Czarnocki herbu Lis. Dobra secemińskie pozostawały w rękach Czarnockich do końca przedrozbiorowej Rzeczypospolitej.

początek XIX w. - dobra secemińskie przejęli skoligaceni z Czarnockimi Marchoccy herbu Ostoja. Przedstawiciele tej rodziny chlubnie odznaczyli się w wojnach napoleońskich. Jeden z nich, Marcin Ścibor Marchocki, poległ w 1813 r. w bitwie pod Lipskiem jako porucznik 7 pułku ułanów Legii Nadwiślańskiej. Gabriel Marchocki jako kapitan w armii Księstwa Warszawskiego był m. in. uczestnikiem obrony Gdańska w 1813 r.

XIX w. - kolejnymi właścicielami miejscowych dóbr byli Michałowscy herbu Dąbrowa
1860 - 1946 - ostatnimi prywatnymi właścicielami Secemina byli Lohmanowie.

Warto zobaczyć: O miejskiej przeszłości Secemina świadczy zachowany w centrum miejscowości układ przestrzenny z ośrodkiem w postaci dużego, czworobocznego rynku. Na zachód od rynku, w pobliżu kościoła zachowały się pozostałości średniowiecznej fortalicji Szafranców, mające postać rozległego kopca, powstałego przez otoczenie fosą suchej kępy na skraju mokradeł. Innym pomnikiem przeszłości Secemina jest sąsiadujący z pozostałościami fortalicji kościół parafialny z 1402 roku.

KOŚCIÓŁ W SECEMINIE - św. Katarzyny i św. Jana Ewangelisty.

Kościół parafialny wywodzący się z początków XV w. Stanowiące najstarszą część świątyni prezbiterium, powstało na początku XV w. z fundacji podstolego krakowskiego Piotra Szafranca. Nawa kościoła została rozbudowana przez Stanisława Szafranca około lat 1556-1558, po zamianie kościoła na zbór kalwiński. Od strony południowej przylega do kościoła kruchta, nad kruchtą znajdowało się mieszkanie ministra kalwińskiego (obecnie skarbczyk). Gotycką bryłę świątyni zdobi barokowy szczyt fasady zachodniej.

We wnętrzu kościoła, a także w otaczającym kościół murze, zachowały się zabytkowe epitafia z okresu od XVII do XIX w., m. in. Czarnockich i Marchockich, w tym płyta przypominająca poległego w 1813 r. pod Lipskiem Marcina Ścibora Marchockiego.

W zewnętrzną ścianę kruchty wmurowano fragment kamiennego nagrobka z drugiej połowy XVI w. z wyobrażeniem miecza i dwóch rękawic rycerskich - być może pozostałość nagrobka kogoś z Szafranców -prawdopodobnie płaskorzeźby nagrobka Stanisława Szafranca, którą w czasach kontrreformacji wrzucono do studni, a po wydobyciu w latach 30-tych XX w. umieszczono na zamku w Pieskowej Skale.

Szczególną osobliwość stanowi pochodzące z 1601 r. epitafium ministra zboru, Grzegorza Brocha - jedyne jakie zachowało się w Polsce w kościele katolickim.

Na zewnętrznych ścianach kościoła widoczne są liczne okrągłe wgłębienia, będące śladem rytualnego rozpalania ognia z użyciem świdra ogniowego.

Na podstawie opracowania Zbigniewa Bereszyńskiego i Marcelego Antoniewicza.

FORTYFIKACJA SZAFRAŃCÓW

Pozostałości średniowiecznej fortalicji Szafranców, mające postać rozległego kopca, powstałego przez otoczenie fosą suchej kępy na skraju mokradeł. Napełniona wodą fosa jest elementem rozległego systemu stawów, położonego na dawnym terenie dworskim w zachodniej części miejscowości. Porośnięty drzewostanem parkowym kopiec połączony jest z otoczeniem dwiema krótkimi groblami i kładką. Na kopcu wznosił się dawniej zbudowany w 1752 r. dwór Czarnockich - później Lohmannów.

Na podstawie opracowania Zbigniewa Beresz

Wzmianka o Seceminie w Słowniku geograficzno-krajoznawczym Polski. PWN Warszawa 1998.

SECEMIN, wieś gminna w woj. częstochowskim, w Niece Włoszczowskiej; 1,5 tys. mieszkańców; lokalny węzeł drogowy, 5 km. na pn.-wsch. od S. stacja PKP Żeliszewice (Koniecpol-Włoszczowa); ośr. usługowy. wieś wzmiankowana 1326; prawa miejskie przed 1395 (1370?); miasto prywatne, własność m.in. Szafranców; ośr. rzemiosła. gł. garncarstwa; 1550-1617 ośr. reformacji, zwł. kalwinizmu (synody, filia Akademii Rakowskiej); od 1795 w zaborze pruskim, od 1807 w Księstwie Warsz., od 1815 w Królestwie Pol., 1870 utrata praw miejskich; po I wojnie świat. ponownie w Polsce. Kościół par. z got. prezbiterium

(1402), zamieniony na zbór ariański (1550-1554, rozbudowany 1556-1558), powtórnie rzymskokat. (1617), barok., szczyt fasady (1 poł. XVIII w.); barok. dwór (1752, przebud.); pozostałości fortyfikacji – fosa (sprzed 1540); park (2. poł. XVIII w., przekomponowany XIX i XX w.).